

::: zhodnocení protestů proti vládním opatřením ve veřejné sféře :::

PRACUJÍCÍ NA VLÁDNÍ A ODBOROVÉ KLOUZAČCE: zatím od prohry k prohře

Hned od prvních dnů téhle vlády bylo jasné (koaliční strany to ale slibovaly už dávno před volbami), že vezme životní podmínky pracujících útokem. Jako první šli na řadu zaměstnanci veřejného sektoru, hned poté se však podle vládních plánů mají stát obětí úspor a reforem pracujících jako celek. Pro všechny pracující tak bylo podstatné, jak začátek vládní ofenzivy dopadne. Výsledek? Porážka zaměstnanců veřejného sektoru znovu ukázala marnost protestů pod vedením odborů. Zrekapitulujme si ji. Pro poučení.

O CO SE HRÁLO?

O málo ne. Ve hře byly dvě otázky týkající se platů ve veřejné sféře – jejich výše a jejich struktura. Obojí má pro zaměstnance zásadní význam.

Nejviditelnějším a nejsrozumitelnějším výpadem vlády bylo rozhodnutí snížit sumu peněz, kterou dává na platy ve veřejné sféře, o deset procent. Na šéfech jednotlivých úřadů a organizací financovaných státem by pak bylo, jak se s tím vypořádají, zda plošným snížením platů, propouštěním, nebo mixem obojího. A to v době, kdy vláda chystá návrh zdražování.

O nic menší hrozbou ale nebyl záměr ministra práce a sociálních věcí Drábka změnit to, jak se plat sestavuje. Podle starého systému tvořil jeho základ platový tarif určený druhem práce (tedy platovou třídou) a dobou započítatelné praxe (tedy platovým stupněm), na který měl zaměstnanec nárok automaticky, ať se děje, co se děje. Kromě toho měl zaměstnanec nárok na příplatek, pokud vykonával například práci ve ztíženém pracovním prostředí, a na osobní příplatek, který ale závisel výlučně na libovůli šéfů.

V čem byl problém? Podle ministra dopřával tabulkový systém příliš mnoho jistoty zaměstnancům a jeho cílem proto bylo část platu, na níž měl pracující nárok ze zákona, eliminovat, a dát větší moc šéfům, aby stanovovali plat konkrétního zaměstnance skrze osobní příplatek.

K čemu by to vedlo? Samozřejmě k dalšímu poklesu platů a samozřejmě k prohloubení finanční závislosti státních zaměstnanců na šéfech – pokud je můj plat (a tedy moje existence) z podstatné části závislý na tom, jaký osobní příplatek mi šéf dá (a jestli vůbec), je šéfova moc nade mnou mnohem, mnohem větší.

UPUSTIT PÁRU

Začátek protestů přitom nebyl marný. Čtyřicet tisíc lidí, kteří se sešli 21. září v Praze na demonstraci, bylo jistou nadějí. Navzdory typickým frázím týmu odborových řečníků se nejednalo o tak úplně klasickou odborovou demonstraci, kam odboroví předáci navedou lidi z republiky jako pasivní štafáž s píšťalkami. Mnozí lidé měli vlastní, doma dělané transparenty, bylo mezi nimi mnoho mladých a netradičně mnoho pracujících z Prahy.

Všechny povzbudila velká účast, asi i proto nebyla atmosféra manifestace rozzlobená a hněvivá, ale spíš karnevalová: když nás přijelo tolik, musí nás vláda přece brát vážně, máme nakročeno k tomu, že na náš protest dá! Tahle naděje visela ve vzduchu.

Jenže zatímco mohou velké demonstrace povzbudit a ukázat sílu, samy o sobě nestačí, jak jsme psali v letáku, který jsme na manifestaci rozdávali. Nenásleduje-li po nich mobilizace na pracovištích (zastavení práce je totiž to, co berou zaměstnavatelé, včetně státu, vážně!), z povzbuzení se stane rozčarování a z masového protestu pouhý ventil, kterým odbory upustí páru našťvanosti pracujících... aby zůstalo vše při starém.

ODBORY: Myslíme dopředu, ale jsme pořád pozadu. A nemyslíme to ani moc vážně

Naděje, které zářijová demonstrace mohla vyvolat, braly postupně, ale jistě za své. Plány na desetiprocentní snížení platů, které vláda ohlásila už v srpnu a které bylo tím hlavním důvodem, proč lidi v září do pražských ulic vyšli, vláda po manifestaci nestáhla ani náhodou. Naopak, hned v noci na čtvrtek 23. září schválila návrh státního rozpočtu,

který se snížením objemu peněz na platy ve státní sféře počítal, a návrh poté i změnu zákoníku práce, která rušila starý platový systém.

►► **Co novela zákoníku říkala?**

Platové tarify podle ní zůstávaly, ale fakticky ztrácely smysl, protože zaměstnavatel podle novely nemusel brát ohled na délku praxe a mohl zaměstnance šoupnout do jakéhokoli platového tarifu podle svého uvážení. Toto takzvané pásmové odměňování nemuselo být sjednáno v kolektivní smlouvě či vnitřním předpisu. Novela navíc rušila pravidlo, že mezi nejnižší a nejvyšší platovou třídou musí být rozdíl 3,4 násobku a mezi nejnižším a nejvyšším platovým stupněm musí být rozdíl 1,5 násobku. ◀◀

Když odbory viděly, že se vláda snížení platů nevzdá, přehodily výhybku. Lépe řečeno, přehodily deset procent na platy přes palubu. Desetiprocentní snížení mezd akceptujeme, hřímal výhružně odborový šéf Zavadil, ale před námi už je nová bitva – bitva o strukturu odměňování, na tu vládu sáhnout nenecháme! Tabulky se rušit nebudou! A odboroví šéfové... vydali několik ostrých slovních prohlášení a 11. října vyhlásili stávkovou pohotovost.

Jenže odbory byli jediným na scéně, kdo se chtěl jen tak dobrácky kočkovat – vládní koalice se za svůj cíl bojovat nezdráhala a bojovala bez milosti. Dvanáctého listopadu prošla novela zákoníku práce po sněmovně i senátem a nejen to. Pouhých pár hodin před „celodenní protestní stávkou“ 8. prosince si vláda vychutnala okázalý signál o svém sebevědomí a vydala nařízení, koho se bude pásmové odměňování, které tabulky de facto ruší, v novém roce týkat: kromě pedagogů to budou všichni zaměstnanci státní a veřejné správy a zdravotníci. Zaměstnavatelům pásmové odměňování umožní, aby se přeházením platových tarifů svých zaměstnanců bez ohledu na jejich odslouženou praxi vyrovnali s tím, že od státu dostanou na platy méně peněz.

Stávka samotná se tak 8. prosince konala v situaci, kdy už bylo prakticky „game over“: snížení platů i zavedení pásmového odměňování (které se fakticky rovná zrušení platových tabulek, jak přiznal sám Zavadil) už bylo odklepnuto. Ne že by si měla akce pracujících dělat těžkou hlavu z toho, že to či ono rozhodnutí už nese podpis premiéra či bylo schváleno sněmovnou nebo senátem: silný boj dokáže zrušit zákon, i kdyby byl přijat sněmovnou pětikrát za sebou. Tak mdlý protest, který odbory zorganizovaly 8. prosince, ale takové ambice nemohl mít ani náhodou.

(Ostatně, takovou situaci odbory dobře znají: například 24. července 2008 totiž ČMKOS také halasně organizovala stávku proti penzijní reformě, kterou sněmovna odsouhlasila dávno předtím, aby to senát potvrdil hned druhý den po stávce.)

Co vláda 7. prosince schválila

- * pásmové odměňování (stanovení tarifní složky mzdy bez ohledu na počet odpracovaných let) u všech zaměstnanců ve státní a veřejné správě a zdravotnictví, netýká se pedagogů;
- * smluvní platy budou moci dostat zaměstnanci zařazení do 13. a vyšší platové třídy;
- * neomezenou dobu bude moci na své pozici zůstat zaměstnanec, který nemá potřebnou kvalifikaci, ale zaměstnavatel za něj nemůže najít vhodnou náhradu;
- * snížení tarifních platů příslušníků bezpečnostních sborů o deset procent (u policistů odpovídá průměrně 2507 korunám měsíčně);
- * snížení tarifních platů vojáků z povolání o deset procent (průměrně odpovídá 1710 korunám měsíčně).

Ale odbory věděly i nyní, jak odvrátit pozornost od porážky, na níž doplatí pracující. „Mysleme dopředu!“ vyzvaly. Najednou prý o škrty a odměňování ve veřejné sféře při stávce vlastně až tak nešlo... odbory prý myslely na to, že vláda bude chystat reformu zdravotnictví a penzí, a chtěly vyslat „varovný signál“, že to s nimi vláda nebude mít jednoduché.

Chápeme-li to dobře, varovným signálem měla být prohraná stávka.

BUDEME U VÁS DĚLAT STÁVKU, ALE V PRÁCI O NÍ NEMLUVTE!

Pravdou je, že odbory vidí a dělají věci často velmi svérázně. Třeba právě stávku. Chcete-li uspořádat stávku, víte, že má-li být úspěšná a má-li se něčeho domoci, musí šéfy bolet: musí zastavit továrnu, musí paralyzovat úřad, musí uzavřít poštu či supermarket. A víte, že kvůli tomu musíte zajistit, aby se stávky účastnilo co nejvíc vašich kolegů a kolegyně. Snažíte se proto pro stávku získat podporu. Letáky, shromážděními, diskusemi, přesvědčováním. Tak byste aspoň uvažovali vy.

Celodenní protestní stávka, 8. prosince 2010

Ve veřejném sektoru pracuje 650 tisíc lidí, podle odborových čísel jich stávkovalo 148 tisíc, jako tradičně ale není jasné, kolik z nich skutečně stávkovalo a kolik stávku podpořilo jen symbolicky, například samolepkou na oděvu. Například z 5 500 škol stávkovalo asi 500.

Zhruba ve dvacítce měst se konala odborová shromáždění, místo odbory očekávaných 40 tisíc lidí na ně ale přišlo jen 15 825. V Praze to byly necelé dva tisíce, dva tisíce i v Brně, jinde ale mluvíme o stovkách (v Ústí nad Labem 200, v Českých Budějovicích 700, ve Zlíně 250, v Ostravě, Frýdku-Místku a Havířově, kde odbory čekaly 5000 lidí a počítali s účastí dělníků z Arcelor Mitall, nakonec kontingent z oceláren nepřišel, v Ostravě se shromáždění zúčastnilo 500 lidí, v Opavě a Havířově 700...)

Policie a hasiči

Policie a hasiči, kteří stávkovat nemohli, uspořádali 15. prosince demonstraci před sněmovnou, když poslanci schvalovali státní rozpočet. Přišli jich dvě stovky.

Ne tak odbory. Odbory jsou filutové – jdou na věc lišácky. Stávku zorganizují schválně tak, aby o ní na pracovišti vědělo co nejméně zaměstnanců! Skutečně originální a působivé.

Ironie stranou. Takhle se to píše doslova:

►► „V případě, že základní organizace bude pořádat v rámci přípravy na stávku a v zájmu motivace dosud nepřesvědčených zaměstnanců k účasti na stávce i získání podpory veřejnosti shromáždění zaměstnanců, na kterých bude vysvětlovat výše uvedené cíle stávky, doporučujeme omezit případy, kdy se tak děje na pracovišti či v areálu zaměstnavatele. (...) To platí i o případné distribuci letáků. ◀◀

Ne, necitujeme z nařízení zaměstnavatele, takhle mluví odbory (Metodický pokyn k vyhlášené Celodenní protestní stávce dne 8. prosince 2010 proti úsporným opatřením a proti změně systému odměňování zaměstnanců ve veřejných službách a správě, který vydala 24. listopadu 2010 ČMKOS).

Metodická směrnice, kterou vysoká odborová byrokracie poslala funkcionářům na jednotlivých pracovištích státní sféry, působí skoro jako karikatura, ale výstižná. Hodně vypovídá o vztahu odborů k pracujícím a pracovištím.

PRACOVIŠTĚ: místo, kde po sobě nemusíme jen nechat šlapat

Pracoviště pro nás nemusí být jen místem, kde musíme dělat často špatně placenou, neužitečnou nebo nudnou práci. Potenciálně jsou i místem, kde můžeme nasadit páku a rozvinout svou kolektivní sílu. Jsme to totiž my, kdo na nich svou prací tvoří zisk pro šéfy a kdo prací celou společnost materiálně reprodukuje, a jsme to my, kdo může vypovědět poslušnost – a celý motor produkuje šéfům nadhodnotu se zadržne. Jen díky tomu se můžeme něčeho domoci.

Proti vládě kapitálu, který mají na své straně šéfové, můžeme postavit právě jen svou moc, opřenou o vědomí, že naše zájmy a zájmy našich šéfů spolu nemají nic společného.

Mohou nám na cestě ke kolektivní moci a třídní kritice pomoci odbory? Těžko. Odbory vyznávají iluzi o tom, že naši šéfové a zaměstnavatelé jsou „našimi sociálními partnery“, odbory dávají před akcí, která by zaměstnavatele mohla bolet, vždycky přednost politice jednání a ústupků a uspokojení našich zájmů vždy vážou na to, zda je to citlivé k šéfům a ohleduplné k potřebám kapitalistické ekonomiky.

Sebe-organizaci pracujících a jejich nezávislé politice, která nebere ohledy na přání ani možnosti šéfů a ekonomiky, odbory nepřejí. Kdyby se totiž věci na pracovištích začaly odvíjet mimo odborové kanály, odbory by přišly o své postavení Pana Velkého zprostředkovatele a usmiřovatele.

Po zářijové demonstraci, která lidi nakopla a povzbudila, odbory nechaly zaměstnance rozjet se do svých prací a dál se o ně nestaraly. Energie, která na demonstraci zajiskřila, zhasla. Věci se vrátily k normálu a k pasivitě. A tu odbory jen posílily, se svým metodickým pokynem v ruce: hlavně ať se lidi na pracovištích nebouří a neberou věci do svých rukou!

Po dvouměsíční stávkové pohotovosti, kterou na pracovištích nikdo ani nepostřehl, protože byla jen mdlým gestem pro novináře a ministry, ne pokusem o to, dát pracoviště do pohybu, tak přišla stávka, která byla pro odbory prostě jen dalším pouštěcím ventilem.

Byla jen gestem a pozice lidí na pracovištích v nejmenším neposílila. Na pracovištích po ní nic nezbylo.

RUKU LÍBÁM, PANE ŠÉF, ODBORY NECHAJÍ POZDRAVOVAT?

Samozřejmě, část odpovědi na to, proč se odbory tak moc snažily vyhnout se jakékoli aktivizaci pracovišť, může být i v tom, že se odbory prostě snažily šéfy státních pracovišť neškádlit. Odbory si nakonec nedají nikdy ujít příležitost zdůraznit, když se s nimi na tripartitě na kritice vládních návrhů zaměstnavatelé shodnou. Ale hlavně: be-nevolentní, uznalé zaměstnavatele mají odbory raději než bojovné zaměstnance.

Možná vycházela „logika odborů“ z toho, že protože jsou platové tabulky stejně prohrané a od prvního ledna budou platy pod větší svévolí šéfů, neměli by je zaměstnanci zkrátka preventivně dráždit. To by „odborové logice“ vlastně úplně odpovídalo. „Dejme najevo, že jsme pro dialog, že máme pochopení pro trable ekonomiky, pro potíže šéfů a pro starosti vlády... a naši sociální partneři se nám jistě odmění vstřícným zacházením!“ – to je skutečně zažitá odborová praxe.

Praxe, z níž nemají pracující nic. Vztah mezi námi a „našimi“ šéfy totiž není harmonickým sociálním partnerstvím, jak o něm dojemně mluví odbory. Je vztahem protichůdných, nepřátelských zájmů. Budeme-li si spolu s odbory namlouvat, že se dá se šéfy či se státem domluvit po dobrém, akceptujeme, že s námi bude protistrana zametat. Zadarmo, za naši úslužnou vstřícnost a ústupky, nám zaměstnavatelé nic nedají. Budeme-li před nimi sklánět hlavu, znamená to, že my budeme ti slabší a oni ti silnější.

A právě s ohledem na to, že od prvního ledna budou mít nad našimi životními prostředky větší vládu šéfové, bylo namísto spíš využít stávky k tomu, abychom jim na pracovišti ukázali, že se sebou zametat nenecháme. Preventivně.

SKANDÁL: Byli jsme tak ústupní – a vláda to teď obrací proti nám!

Ostatně, odborům se jejich servilita někdy půvabně vrací jako bumerang. Naposledy, když se vláda chytře pokusila rozdělit pracující „akcí klín“ a poštvat lidi ze soukromé sféry proti těm z veřejné a tvrdila: „Zaměstnanci ze soukromé sféry se před rokem kvůli krizi uskrovnili, a když by teď to samé měli udělat ti z veřejné, sobecky si na peníze nechtějí nechat sáhnout!“

Musíme si připomenout, že tenhle klacek se dostal vládě do ruky i díky odborům: to odbory se před rokem chlubily, jak jsou státotvorné a jak jdou potřebám ekonomiky a šéfů v soukromém sektoru na ruku! A vláda očekávala, že totéž teď udělají v sektoru veřejném.

Skandál? Ani ne. Spíš potvrzení toho, že ustupování nám nikdy nepomůže. Vládní očekávání mělo ostatně svou logiku: pokud vyšly odbory potřebám ekonomiky za dopadů krize vstříc v soukromém sektoru, logicky by to měly udělat i nyní ve veřejném.

(Pro pořádek uvedme, že odborový šéf Zavadil vysvětlení měl: zaměstnanci v soukromém sektoru si prý utážení opasků zasloužili, protože bylo méně zakázek, a tedy i méně práce! To je pozoruhodné přiznání: odbory si tedy myslí, že za krizi, která způsobila pokles zakázek, nemůže kapitalistický ekonomický cyklus, ale pracující, a proto za ni měli platit!)

A ještě jedna poznámka: je jasné, že ekonomická váha stávky, řekněme, v knihovnářích či na nějakém úřadu, není závratná a že by bývala velmi pomohla podpora soukromého sektoru. Odborový šéf Středula dokonce tajuplně mluvil o jistém, nejmenovaném velkém podniku, který má svou stávkou stávku ve veřejné sféře podpořit, 8. prosince se po něm ale samozřejmě zavřela voda. Na to, že by solidarita napříč sektory mohla probublat skrze odborové kanály, sázet nejde. Chystám-li se vést boj a chci-li ho (nebo aspoň informace o něm) rozšířit za hranice svého pracoviště, nelze udělat nic lepšího, i když to v Česku nebývá zvykem, než vyrazit s letákem před nejbližší podnik nebo aspoň diskutovat na internetové fórum, kam jeho zaměstnanci chodí. Nic převratného to nezpůsobí, ale jeho zaměstnanci se alespoň dovědí, co se u vás děje – a proboří se pomyslné hranice, které mezi pracujícími z jednoho města či čtvrti stojí. Naučit se a poznat výhody praktické solidarity a spolupráce není jediná věc, která potřebuje čas. Někde ale začít musíme.

ZA VŠECHNO ODBORY NEMOHOU

Pro dění ve veřejné sféře na sklonku roku 2010 platí to, co jsme psali v Bulletinu KPK o stávce z července 2008: odbory jsou slabé, dílem si pracoviště nepřejí mobilizovat a dílem ani nemohou, protože na většině pracovišť nejsou žádnou živou organizací (na leckterých pracovištích lidé ani nevědí, že tam odbory „působí“) a jejich reálný vliv na zaměstnance je velmi malý.

Kouzlo mlhy

Pro vládní kroky v souvislosti s platy ve veřejné sféře je typické, že celý mechanismus, jak přesně o nich bylo rozhodováno, není nijak přehledný. Vládě se navíc povedl docela chytrý tah: zaměstnavatelům ve veřejné sféře dala méně peněz a pásmovým odměňováním jim umožnila, aby s nimi vyšli s pomocí snižování platů a propouštění.

Nikdo ze zaměstnanců tedy nevěděl, jak se celá machinace promítne právě do jeho platu, což jen přispělo k zamlžené situaci a mohlo motivaci zaměstnanců podílet se na stávce snížit. A když už jsme u motivace, někteří zaměstnanci ve středu 8. prosince už prostě považovali stávku za nepovedenou a prohranou do té míry, že kvůli ní nechtěli přijít o jednodenní výplatu.

Odboroví vůdci teď nejsou v dobré pozici. Ve veřejné sféře prohráli, stávka vládu nevydělala, protesty pod jejich vedením jsou spolehlivě impotentní. Jak mají uhájit svou kredibilitu před zaměstnanci? Zbývá jim zaštitovat se abstraktní podporou z veřejných průzkumů (stávku podporuje 60 procent lidí, zdůrazňoval Zavadil, aniž dodal, že veřejné průzkumy ještě nikdy pracujícím nic nevyhrály, protože jsou šéfům a vládě prostě fuk). Zbývá jim bagatelizovat všechny utrpené porážky a odkazovat se do budoucna, na další útoky vlády, které přijdou.

Jenže chování odborů samozřejmě není jediným důvodem toho, proč se na pracovištích proti vládním opatřením nedělo nic zajímavého, či se nedělo vůbec nic.

Ticho a pasivita na pracovištích nepanovaly jen proto, že by zaměstnance odbory pacifikovaly, uklidňovaly, držely na uzdě a dávaly do latě.

Není pochyb o tom, že odbory nefandí vlastní aktivitě a sebe-organizaci zaměstnanců, ale největším nepřítelem pracujících je dnes jejich vlastní pasivita. Všechno na odbory házet nejde.

Tvrdit, že se odbory pokoušely eliminovat dění na pracovištích proto, aby nevyпустиły džina z lahve a nedaly prostor nějaké nezávislé sebe-organizované aktivitě zaměstnanců, která by jim mohla přerůst přes hlavu, by bylo bohužel příliš, příliš optimistické.

Pracující se zatím nepokoušejí objevit, jakou moc mohou na pracovišti vůči šéfům mít. S jednou, a to specifickou výjimkou.

Děkujeme, odcházíme

Protestní akci vyhlásil Lékařský odborový klub (LOK) zhruba před rokem se dvěma základními požadavky. První se týkal *platů* a osvětlí ho několik dat: Hrubá hodinová mzda pro začínající nemocniční lékaře (lékaře-zaměstnance) je 100 korun, pro lékaře před důchodem 200 korun. Na průměrnou mzdu se dostane lékař po atestaci, která trvá asi pět let, 1,5 násobku průměrné mzdy dosáhne lékař po 32 letech praxe či vedoucí lékař. Druhý požadavek se týkal *postgraduálního vzdělávání*.

Na výzvu LOKu podepsalo tehdy téměř sedm tisíc lékařů (z celkového počtu asi 16 tisíc), že jsou připraveni podepsat výpověď. Akce, která byla původně plánována jako *symbolická*, ale získala na podzim 2010 realističtější kontury, doktoři začali podepisovat výpovědi. Tehdy začalo něco, co by šlo označit jako hnutí. Navíc kampaň *překročila struktury LOKu*, nejen v tom, že drtivá většina těch, co podepsali, samozřejmě nejsou členové odborů, ale i v tom, že se kampaň na jednotlivých pracovištích neřeší jen na odborových schůzích, ale i na pracovních hlášeních a neformálních schůzkách.

Celá akce je pokusem obejít faktický *zákonný zákaz* organizovat ve zdravotnickém sektoru stávku. Zdravotníci

sice stávkovat mohou, jejich zákonnou povinností však je během stávky zajistit akutní péči. Takové stávky jsou ve skutečnosti ne-stávkou, v minulosti ostatně proběhly a jejich dopad byl vždy minimální.

K prvnímu lednu podalo výpovědi asi 3 800 lékařů. Jedná se přitom většinou právě o doktory z akutní (lůžkové) péče, jejichž odchod zdravotní péči ohrozí nejsilněji: z oborů, jako je ARO, obecná chirurgie, interna, neurologie, z oborů, které jsou pro svou psychickou i fyzickou náročnost nejméně populární („dělníci zdravotnictví“). Akutní péči přitom v Česku zajišťuje celkem asi 10 tisíc lékařů.

Jaká byla reakce vlády? Původní bagatelizování problému a vysmívání se kampani vystřídalo, když vláda poznala, že doktorská akce může být *reálnou hrozbou*, osočování lékařů jako těch, kdo „vydírají veřejnost“, kvůli nimž se musí stát zabývat katastrofickými scénáři, a přímý tlak, který stát na doktory vyvíjel po hierarchické ose ministr – ředitel nemocnice – primář. Na dením pořádku jsou dnes osobní pohovory, vyhrožování, na druhé straně slibování zvýšení osobních ohodnocení nebo rychlejšího kariéerního postupu pro ty, co výpovědi včas stáhnou.

Necelým čtyřem tisícům lékařů, kteří podepsali výpovědi, skončí výpovědní lhůta k prvnímu březnu. Tlaku vlády a managementu nemocnic hnutí vzdoruje a odhodlání dovést hrozbu do konce, zdá se, pořád trvá. Navíc lékaři spustili druhou fázi kampaně, kterou je vypovídání jejich dohod o pracovní činnosti (výpovědní lhůta činí 14 dní).

►► *Vysvětlení ve zkratce: Řada lékařů má se „svou“ nemocnicí uzavřené kromě pracovní smlouvy i dohody o pracovní činnosti? Proč? a) Samotné platy jsou tak žalostné, že je neuživí; b) Nemocnice nemají peníze na to, aby zaměstnaly dostatečný počet doktorů, proto je k přesčasům nutí. Protože ale podle norem nemůže lékař strávit v práci více než 16 hodin v kuse, obcházejí to nemocnice tím, že přesčas pracuje právě v režimu dohody o pracovní činnosti. V praxi to vypadá tak, že lékař přijde v pondělí ráno do práce, odpoledne pokračuje službou (přesčasem) v rámci dohody o pracovní činnosti až do druhého dne do rána a plynule naváže opět práci podle pracovní smlouvy. Domů odchází odpoledne po 32 hodinách nepřetržité práce. Realitou je tak pro něj stres, únava, vyčerpání. A to vše samozřejmě znamená rizikový servis pro pacienta a neustálý Damoklův meč soudního tribunálu, pakliže udělá sebelepší chybu, pro lékaře. ◀◀*

Jaké jsou dnešní vyhlídky? Pokud lékaři výpovědi nestáhnou, nebude od prvního března možné udržet akutní péči nikde, snad s výjimkou Prahy (a i tam s odřenými ušima). Jaké scénáře přicházejí, *velmi hypoteticky*, v úvahu? a) Vláda ustoupí se vším rizikem, které by to pro ni znamenalo; b) Vláda přesvědčí LOK ke kolaboraci a akce skončí dohodou o postupném zvyšování mezd, taková varianta má ale, s ohledem na to, že do jisté míry žije hnutí mimo LOK a jeho účastníci nejsou jen pasivní štafáží odborů, limity; c) Vládě se

podaří hnutí rozdělit a využít situace k restrukturalizaci ve smyslu zbavení se malých nemocnic atd.

Prozatímní poznámky a otázky

* To, co scházelo „boji“ ve veřejné sféře, má hnutí doktorů. Nedělá spektakulární protest, ví, že aby se domohlo splnění svých požadavků, musí dělat něco, *co bude stát bolet*. Otevřeně to deklaruje a bitvu vede systematicky, s tahem na branku.

* Jaké jsou *limity sebeorganizace* hnutí? Dokáže využívat kontaktů a kanálů daných samotným pracovním i vzdělávacím procesem, nakolik je ale na odborové struktuře nezávislé?

* Jejich akce je velmi oslabena tím, že se k ní nepřidal střední zdravotnický personál. Pokusy o spojení se vedly skrze odborové centrály a byly sabotovány na straně odborových zástupců sestřiček, hnutí ale nedokázalo spojení navázat mimo odbory a teď už je, zdá se, i na to příliš pozdě.

* Pokud lékaři uspějí, mohou být *příkladem*, „že to jde“. Ostatně, stát se toho, že by se po nich mohli ozývat i další, skutečně bojí. Pár miliard by na jejich platy premiér Nečas našel, co kdyby ale lékaři inspirovali ostatní? Pozornost, kterou lékařům věnuje prezident Klaus, upomíná na tu, kterou věnoval v roce 2007 kolektivnímu vyjednávání ve Škodovce, i tehdy se bál, zda nespustí lavinu.

* Do jaké míry je to „stavovské“ hnutí a do jaké třídní? Lékaři mají, *navzdory* bídné realitě svých platů a pracovních podmínek, společenské postavení s aurou elity. Ve svém boji z toho těží a kryje jim to záda, zároveň to ale *brání* tomu, aby jejich boj vnímali jako *součást své reality* pracující z továren, úřadů či supermarketů. Navíc: a) lékaři nereflktují zdražování a úsporná opatření – to je *velká politická slabina* jejich akce, k jejich boji se proto mohou obtížněji vztahovat ostatní (podporovat ho či ho brát jako inspiraci); b) to, že doktoři v poslední době zdůrazňují, že jsou pro-reformní silou, může v době, kdy reforma znamená útok na životní standard, jejich věc ostatním pracujícím odcizovat, zvláště když nikdo neví, jaká ona reforma ve zdravotnictví má být: nemá spočívat jen v tom, že se bude tahat víc peněz z kapes pacientů?

VÍC FACEK NEŽ OBVYKLE

Výsledek tahanice o platy a podmínky ve veřejném sektoru je pro vládu výpovědí o tom, jakou „silnou“ „opozici“ proti ní mohou odbory být. Útokem na zaměstnance z veřejného sektoru to ale jen začalo, další zhoršování životní úrovně pracujících se chystá. A dodejme, že je to od roku 1989 nejtěžší ofenziva, která je proti nám ze strany státu a zaměstnavatelů vedena.

Doposud nám kapitalismus servíroval reformy i zhoršování pracovních podmínek, řekněme, zdrženlivě, a reformy na celospolečenské úrovni nešly ruku v ruce s utahováním šroubů na úrovni pracovišť.

►► *Ohlédneme-li se zběžně zpátky, všimneme si na celospolečenské úrovni liberalizace cen v roce 1991 a toho,*

že v polovině devadesátých let se moc rázné reformy neodhrály, že přišly zejména po nástupu sociálně demokratické vlády v novém tisíciletí a poté za Topolánkovy a Fišerovy vlády. Represe na úrovni pracovišť přitom doposud nešla s reformami ruku v ruce, šrouby se neutahovaly zároveň: největší otřesy na pracovištích proběhly v roce 1997, kdy začala růst nezaměstnanost, v letech 1999/2000, kdy se v mnoha podnicích nevyplácely mzdy, a pak hlavně díky sociálnědemokratické vládě.

Ano, byl to právě tenhle politický spojenec odborů, kdo se v roce 2003 pokusil snížit mzdy pracujících ve veřejném sektoru a kdo o dva roky později přišel s novým zákoníkem práce, který firmám zjednodušil propouštění a současně dal šéfům prostřednictvím takzvaných kont pracovní doby do rukou nástroj pro zaměstnávání lidí podle množství aktuálních zakázek. (I proto bylo na místě zakřičet na sociální demokraty Zaorálka a Sobotku, kteří se producovali na demonstraci 21. září, jak to udělal jeden z jejich účastníků: „Sem nepatříte, tady jsou pracující! Politici pryč!“) ◀◀

Dnešní situace je úplně jiná, je unikátní v tom, že se šrouby utahují na všech frontách současně. Na úrovni soukromých pracovišť čekala na pracující v letech 2009 a 2010 represe v podobě zmrazení nebo dokonce poklesu mezd, rozšíření nejistých forem práce, prodlužování pracovního dne, intenzifikace práce a opětovného růstu nezaměstnanosti. Zaměstnanci veřejné sféry se dočkali nyní.

A opatření namířená proti pracující třídě čekají všechny z nás, ať ze soukromě, veřejné sféry či studenty, nezaměstnané a seniory, na společenské úrovni. Vládní plány nejsou zřetelné (jistá míra informační mlhy vládě samozřejmě vyhovuje), to, co zaznělo, ale svědčí velkých protidělnických ambicích koaličních ministrů:

▶▶ **zvýšení snížené sazby DPH z 10 na 19 procent (=zdražení např. potravin a dalších základních životních prostředků), zmrazení důchodů a jejich další zvyšování jen o inflaci, důchodová reforma (částečná privatizace důchodového systému), zvýšení daně z příjmu fyzických osob, tvrdší státní represe proti pracovním migrantům, změna zákoníku práce ve prospěch firem, legální rozšíření prekérních forem zaměstnávání (např. nižší odstupné, jednodušší podmínky pro smlouvy na dobu určitou), tvrdší podmínky pro získání podpory a státní úhrady zdravotního a sociálního pojištění v nezaměstnanosti, „spoluúčast“ pacientů ve zdravotnictví, školné a zápisné na vysokých školách, zrušení daňového zvýhodnění zaměstnaneckých benefitů (např. stravenky, režijky, atd.)** ◀◀

KOLEKTIVNÍ VYJEDNÁVÁNÍ JAKO JEDNA Z ŠANCÍ FACKU VRÁTIT

Právě na to, co vláda chystá dál, bychom měli pamatovat. Ne proto, abychom nad tím spolu s odbory bédovali, ale proto, abychom to vzali jako výzvu a zohlednili to v praxi: například při stanovování kolektivních smluv na jednotlivých pracovištích. V jakém smyslu?

Šéfové i stát jsou jedna rodina a právě tak bychom k nim měli přistupovat. Když nám proto stát zdražuje náš život, měli bychom se pokusit se zahojit na šéfech a majitelích firem.

„Sorry, na reprodukci své pracovní síly, na to, abych fungoval a mohl pro vás dál pracovat, na to potřebuju kvůli úsporným opatřením a reformám víc peněz. A chci si je vzít od vás, protože jste to koneckonců vy, kdo má z mé práce zisky. Chci proto, abyste si z toho, co pro vás odpracuju, nechával pro sebe ve formě zisku do své kapsy méně než doted' a mně z toho odted' vracel ve formě mzdy víc,“ takový argument pro požadavek růstu mezd stačí.

O kolik bude reprodukce naší pracovní síly dražší (o kolik pro nás bude dražší udržovat se v chodu, abychom mohli pracovat pro šéfy), jaké budou dopady reforem na naše peněženky a rodinné rozpočty, to spočítají odbory. V analýzách a dokumentování příkoří, které nám vláda a šéfové dělají, jsou odbory dobré – mohou pak nad tím teatrálně hořekovat v projevech a rozhovorech v televizi.

Ale bojovat při kolektivním vyjednávání za to, aby nám zdražování vynahradili šéfové vyššími mzdami, to bude *na nás*. Přední odborový předák už k tomu ostatně řekl své: na to, že bychom si přilepšili ze zisků šéfů, máme raději zapomenout. „Dojde ke zvýšené poptávce zaměstnanců po kompenzaci těchto nákladů (dopadů reforem a škrtnů) ve vyšších mzdách,“ podezírá pracující z toho, že by je mohlo napadnout kompenzovat si to, o co jejich peněženky připraví vláda, vyššími mzdami od šéfů, škodovácký odborový šéf Jaroslav Povšík. A hned dodává: „Bude tím vyvinut tlak na zástupce zaměstnanců, aby zdražování zohlednili, ale to nebude všude možné.“ Takhle myslí odbory dopředu.

Jako vždy platí, že v kapitalismu není nic zadarmo. I boj za vyšší mzdy a lepší pracovní podmínky od nás vyžaduje hodně – energii, nasazení, bystrou hlavu. Je to ale jediná cesta, jak se v současných podmínkách něčeho domoci. Odměnou za boj nám mohou být nejen lepší životní podmínky, ale, a to je ještě důležitější benefit do budoucna, poznání, že máme jako pracující vlastní zájmy a kolektivní sílu.

**Kolektivně proti kapitálu (KPK) – ČR/SR
23. ledna 2011
kpk@protikapitalu.org**

Na www.protikapitalu.org můžete najít:

- ⇒ leták KPK: Reformy porazíme jen bojem
- ⇒ leták KPK k boji proti dopadům krize
- ⇒ Třídni knihu č. 2: Zhodnocení stávky v Hyundai
- ⇒ brožurku o Hyundai: Miluju žlutý obrazovky
- ⇒ leták KPK ke stávce v Hyundai Nošovicích
- ⇒ KPK Bulletin č. 2: 24. červen 2008: stávka, která dala pracujícím málo a šéfy nezabolela (zhodnocení generální stávky)
- ⇒ KPK Bulletin č. 1: věnovaný automobilovému průmyslu v Česku
- ⇒ leták KPK k vyjednávání ve Škodě Auto v roce 2007
- ⇒ brožuru Jak a proč bojovat proti propouštění
- ⇒ brožuru s analýzou Listopadu 1989
- ⇒ brožuru Odbory a politický boj
- ⇒ a další texty